

Van: Luc Lievyens <luc.lievyns@amsab.be>
Aan: Veerle Solia <veerle.solia@amsab.be>
Datum: 05/18/2009 06:38 PM
Onderwerp: Fw: Industrieel Erfgoed, nr 3, 2009 / e-nieuwsbrief VVIA

From: VVIA [mailto:vvia@vvia.be]
To: Recipient list suppressed
Sent: Sun, 17 May 2009 20:37:47 +0200
Subject: Industrieel Erfgoed, nr 3, 2009 / e-nieuwsbrief VVIA

Elektronische nieuwsbrief VVIA nr 3 / 2009

Wij nodigen U uit om deze nieuwsbrief verder te zenden aan vrienden en kennissen die ook geïnteresseerd zijn in de studie en het behoud van industrieel en technisch erfgoed

Inhoud

- OUDSTE VIERENDEEL-BRUG VAN BELGIË BEDREIGD
- EERSTE TOPSTUKKENLIJST INDUSTRIEEL EN TECHNISCH ERFGOED
- STUDIEDAG NUCLEAIR ERFGOED EEN SUCCES
- MUSEUMHAVEN OOSTENDE
- SCHOUWEN
- MORANE-SAULNIER
- BRUSSEL
 - Ravensteingalerij beschermd
- EUROPEAN HERITAGE LABEL
- NEDERLAND
 - *Naoorlogse stations bewaard*
 - *Gasfabriek Ede blijft bewaard*
- USA
 - Tesla's Laboratorium
- WEBSITES
 - *Stichting Historie Grofkeramiek lanceert digitale grofkeramische encyclopedie*
- PUBLICATIES
 - *Arbeidsongevallen in 'Brood en Rozen'*
- VRAAG EN AANBOD
 - *Restauratie Rolbrug*
 - *Bollinckx Buizingen*
- Agenda
- Lidmaatschap

BEZOEK ONZE WEBSITE www.vvia.be

OUDSTE VIERENDEEL-BRUG VAN BELGIË BEDREIGD

Volgens gegevens waarover we beschikken is de **Scheepsdalebrug** in Brugge [de oudste Vierendeel-brug die in ons land nog](#)

[bestaat](#). Ze is nog geklonken volgens de principes van ir. Vierendeel, de meeste andere zijn gelast. Vermoedelijk is het ook de enige Vierendeel-draaibrug in de wereld.

De Scheepsdalebrug verving na de eerste wereldoorlog een vernielde brug, en dateert vermoedelijk van ca. 1920. De andere Vierendeelbruggen werden in de tweede wereldoorlog vernield.

[Ingenieur Arthur Vierendeel](#) (1852-1940) bezorgde einde vorige eeuw de metaalconstructie volledig nieuwe principes door [diagonaalroze metalen liggers](#) te ontwerpen. Zijn rekenmodel was revolutionair, en ingenieur Vierendeel oogste lof uit heel de wereld. In feite was hij de grootste vernieuwer van het bouwen in metaal na Eiffel - jammer genoeg zijn we ons daarvan te weinig bewust. Een [bibliografie van en over Vierendeel](#) vind je door op deze link te klikken.

De Vlaamse Bouwmeester lanceerde in [2007 een open oproep voor de bouw van een nieuwe brug](#) waarbij enkel gesteld werd dat de brug "erg verouderd" was, maar volledig voorbij gegaan werd aan de historische waarde ervan. Voor de bouw van een nieuwe brug werd een budget van 3 miljoen euro vooropgesteld, [maar dat is nu al opgelopen tot 7 miljoen](#).

Ook bij de diensten van ruimtelijke ordening, monumentenzorg, de stad Brugge,... was niemand op de hoogte van de unieke waarde van deze brug - en daardoor werd 'en stoemelings' een slopingsvergunning zonder voorwaarden afgeleverd. De werken aan de nieuwe brug zouden na het bouwverlof beginnen.

In elk beschaafd land zou zo iets niet kunnen gebeuren, bij ons wel.

VVIA wil in extremis een actie lanceren om (nog iets van) deze brug te redden.

In een volgend nummer van deze e-nieuwsbrief en op onze website zullen we er verder op ingaan.

Nu roepen we iedereen reeds op om te pleiten voor het behoud van de Scheepsdalebrug. In principe is dit mogelijk: ze zou eerst met een grote kraan op de oever gezet en daar dan in stukken gebrand worden. Maar ze zou ook naar een andere locatie kunnen overgebracht worden als monument, of eventueel ergens in het Brugse fungeren als fietsbrug.

Wie een steentje wil bijdragen aan het redden van de Scheepsdalebrug schrijf een brief aan

- W&Z Waterwegen en Zeekanaal nv, Oostdijk 110, 2830 Willebroek

- het Stadsbestuur van Brugge, Burg 12 - 8000 Brugge en de Stedelijke Dienst Monumentenzorg en Stadsvernieuwing, Oostmeers 17, 8000 Brugge

- de Vlaamse Minister bevoegd voor de Monumentenzorg, Dirk Van Mechelen, Koning Albert II-laan 19, 1210 Brussel

- het Agentschap R-O Vlaanderen, Onroerend Erfgoed, Koning Albert II Laan 19 bus 3, 1210 Brussel

Wij houden U op de hoogte

EERSTE TOPSTUKKENLIJST INDUSTRIEEL EN TECHNISCH ERFGOED

Al onze leden ontvingen onlangs de brochure over het z.g. 'Topstukkendecreet', waarmee het belangrijkste roerend erfgoed in Vlaanderen beschermd kan worden. Binnen dit decreet wordt met thematische lijsten gewerkt.

In het Belgisch Staatsblad van 21 april j.l. verscheen een eerste ontwerprijst van industrieel en technisch erfgoed ([wij plaatsten voor het gemak een uittreksel uit het Staatsblad op onze website](#): U vindt daar alle gedetailleerde beschrijvingen). Het betreft twee volledige collecties en vier objecten, nl.

- de houten twijnmolen (1789) bewaard in het MIAT in Gent, de oudst bewaarde garentorsmachine in Noord-West-Europa
- de mule jenny (ca. 1800) ook bewaard in het MIAT, uniek in Europees perspectief
- de gietijzerconvector met een capaciteit van twee ton voor de vervaardiging van staal (1897) in Leuven (KU Leuven, campus Arenberg)
- de vlaswingelturbine Vansteenkiste (1936-1937) bewaard in het Nationaal Vlasmuseum in Kortrijk
- de inboedel van de drukkerij Plantin-Moretus in Antwerpen: de historische kern van de Plantijnse drukkerij, zoals nog steeds bewaard in de oorspronkelijke vestigingsplaats
- de thermomechanische machinecollectie (20e eeuw) van het Thermo-Technisch Instituut (K.U.Leuven) in Heverlee, met daarin o.m. een ingemetselde stoomketel, twee stoommachines Bollinckx, een semitransportabele stoommachine La Meuse, een turbo-alternator La Meuse, twee stoomturbines, een armgasmotor Bollinckx, twee dieselmotoren, een warmeluchtmotor, drie straalmotoren, etc.

Wij wensen de eigenaars en bewaarders van deze objecten van harte proficiat met deze erkenning

STUDIEDAG NUCLEAIR ERFGOED EEN SUCCES

Op 15 mei woonden een 50-tal belangstellenden uit Vlaanderen en Nederland de VVIA-studiedag 'nucleair erfgoed' bij in het Club House van het Studiecentrum voor Kernenergie in Mol. Hier staat immers de oudste civiele reactor van Europa, de BR1, die nog steeds actief is voor wetenschappelijk onderzoek.

Ook VRT was van de partij en zond dezelfde avond een reportage uit in het actualiteitenprogramma Terzake. [Wie de reportage wil bekijken klikt op deze link](#).

Onze dank aan iedereen die meewerkte aan deze dag, vooral aan de medewerkers van het SCK.

MUSEUMHAVEN OOSTENDE

De [slipway](#) en omgeving in de haven van Oostende [zullen omgevormd worden tot een museumhaven](#) waar men historische schepen zal herstellen en bewaren als varend erfgoed. Tegelijkertijd krijgen de historische werfinstallaties een nieuwe bestemming.

Het geheel kadert in de plannen die uitgewerkt worden voor het Oostends havengebied, [zoals een vertegenwoordiger van Minister Van Mechelen tijdens een studiedag in februari j.l. toelichtte](#)

SCHOUWEN

In het kader van 'Belforten van de Arbeid' zochten wij informatie over schouwen-met-watertank in Vlaanderen. Deze tanks aan schouwen dienen deze om het water te verwarmen (zodat het in de winter niet bevroest)

We kregen een aantal reacties.

De papierfabriek van Huizingen heeft ook een metalen watertank in het midden van de schouw.

Ook Nyrstar in Olen heeft zo'n schouw. En in Vorst niet ver van het zuidstation staat nog een schouw met een enorme betonnen watertank in het midden, te zien vanop de trein richting Bergen

MORANE-SAULNIER

Sedert drie jaar wordt er in het Vrij Technisch Instituut te Ieper door enkele leerkrachten gewerkt aan de bouw van een heus vliegtuig uit Wereldoorlog I, rond een nog draaiende vliegtuigmotor uit die oorlog die het VTI bezit.

Op openschooldag, 1 juni, Pinkstermaandag, wordt dit vliegtuig dan ook voorgesteld als kers op de taart naar aanleiding van de 100ste verjaardag van ons VTI Ieper !!

Ze gaan de motor laten draaien met de zelfgemaakte schroef en als het even kan ook taxiën.

Een voorproefje krijgje nu al op [Youtube](#) en een verslag van het project op de [privé-website van Geert Woussen](#)

BRUSSEL

Ravensteingalerij beschermd

Als een voorbeeld van 'naoorlogs monumentaal modernisme' werd in Brussel de [Ravensteingalerij](#) beschermd. Deze winkelgalerij dateert van 1954. Ze werd ontworpen door de architecten Alexis (1877-1962) en Philippe (1914-1988) Dumont.

EUROPEAN HERITAGE LABEL

De European Heritage Label werd gelanceerd als een inter-gouvernementaal initiatief door verschillende Europese staten in 2007. De doelstelling is: het versterken en ondersteunen van een gezamenlijke Europese identiteit en het creëren van een gemeenschappelijk belang binnen het culturele landschap.

Inmiddels hebben 60 sites in 18 Europese landen het Europese Erfgoed Label verkregen. 17 van deze landen zijn lidstaten van de Europese Unie.

Op 20 november 2008 heeft de Raad van de Europese Unie de Commissie opgeroepen een voorstel in te dienen om de European Heritage Label te wijzigen in een officieel EU initiatief. Dit zou het label meer zichtbaar en effectief maken.

De Europese Commissie heeft een studie gelanceerd naar de impact ervan, inclusief een publieke raadpleging, om te bepalen of de EU betrokken moet zijn en of zij iets kunnen toevoegen aan de European Heritage Label. Wanneer deze vraag positief beantwoord kan worden, zal de studie gebruikt worden om te beslissen in welke vorm de EU zal participeren.

Voor meer informatie kunt u terecht op de website van de [Europese Commissie](#).

NEDERLAND

Naoorlogse stations bewaard

De Nederlandse Spoorwegen (NS) gaan een eigen 'monumentenlijst' invoeren waarop 27 stations worden geplaatst die na 1945 gebouwd werden. Ze vertegenwoordigen de verschillende architecturale stromingen uit die jaren. Een aantal stations zijn typerend voor de vervanging van gebouwen die tijdens de tweede wereldoorlog vernield werden. Hiertoe kan men o.m. de stations van Hengelo, Zutphen en Vlissingen rekenen. Het [station van Hengelo](#) werd in 1951 gebouwd ter vervanging van het in 1944 gebombardeerde hoofdgebouw. [Architect Schelling](#) ontwierp er een monumentaal in beton opgetrokken pand met een zuilenportiek en een opvallende toren met uurwerk. Schelling ontwierp identieke stations in [Zutphen](#) en [Enschede](#).

Op de NS-monumentenlijst zijn ook voorbeelden opgenomen van kleine voorstadstations, zoals dat van Arnhem-Velperpoort en Almelo-De Riet. Het meest recente station op de lijst is dat van [Leiden](#) (1996).

Intussen besliste de Nederlandse monumentenzorg dat drie stations van de NS-lijst ook de status van rijksmonument krijgen, nl. Zutphen, [Vlissingen](#) en [Eindhoven](#).

Gasfabriek Ede blijft bewaard

De [gasfabriek in Ede](#) werd in 1904 gebouwd. Na de sluiting in de jaren 1960 bleef een groot deel van de fabrieksgebouwen als rijksmonument [bewaard](#), w.o. het hoofdgebouw. Daarin waren het zuiveringshuis en de stokerij ondergebracht.

In het kader van het provinciale Gelderse saneringsproject voor oude gasfabrieksterreinen zal ook dit in Ede binnenkort gesaneerd worden. In tegenstelling tot de houding van OVAM bij ons (cf. de Zeebrugse cokesfabriek) zullen in Nederland de bedrijfsgebouwen behouden blijven. De vervuilde grond wordt afgegraven, maar aan de gebouwen wordt niet geraakt - integendeel. Er is al een architect aangeduid om een herbestemmingsplan op te maken. Onder de toepasselijke naam 'De Fabriek' zullen [39 vrijstaande luxe-woningen](#) op het gesaneerde terrein gerealiseerd worden in een parkachtige omgeving. In het hoofdgebouw van de gasfabriek komen appartementen, waarbij het monumentale karakter van de gevels gerespecteerd wordt. De werken beginnen waarschijnlijk nog vóór de zomervakantie.

USA

Tesla's Laboratorium

In 1902 begon de wetenschapper en uitvinder van de wisselstroom [Nikola Tesla](#) aan een erg visionair project. Via een aantal grote torens wilde hij door de lucht nieuws, beursberichten, afbeeldingen en gratis elektriciteit aan iedereen verdelen. In het rurale Long Island bouwde hij in 1903 de eerste van zijn torens, 18 verdiepingen hoog, van waaruit hij zijn experimenten lanceerde. Maar zijn systeem mislukte deels door gebrek aan geld, deels omdat het technisch niet haalbaar was.

Op dit ogenblik wordt in de USA een heftige strijd gevoerd om de restanten van deze site, [Wardenclyffe](#), te redden. Het is immers de enige nog bestaande werkplaats van Tesla.

Maar het terrein, zo'n 650 are groot, is eigendom van AGFA die het nu - in de economisch moeilijke tijd - voor 1,6 miljoen dollar wil verkopen om zijn balans op te poetsen. De immobiliënmakelaar biedt de grond "opgekuist" aan, hetgeen wil zeggen dat alle restanten gesloopt en de grond bouwrijp zou gemaakt worden. AGFA lijkt tot géén toegevingen bereid.

Lees het volledige verhaal in de [New York Times](#).

WEBSITES

Stichting Historie Grofkeramiek lanceert digitale grofkeramische encyclopedie

Op vrijdag 8 mei vond de officiële start plaats van de nieuwste website van de [Stichting Historie Grofkeramiek](#), de Encyclopedie Grofkeramiek. Op die dag werden de eerste 400 locaties op de website worden geplaatst - enkel voor Nederland.

Het is eenvoudig zoeken op provincie, op (historische) plaatsnaam, op ovennaam, op naam van de eigenaar en op type fabriek. Het behoort allemaal tot de mogelijkheden. De laatst bekende fabrieksnaam, het huidige adres met de geografische positie en de ovennaam worden weergegeven. Daarnaast de achterhaalde gegevens van de opeenvolgende eigenaren met tijdvak en bijzonderheden.

Twee jaar was een werkgroep bezig met het achterhalen en verzamelen van de gegevens. Waar hebben de ovens gestaan, wie waren de eigenaren, wat zijn de huidige adreslocaties. Duizenden uren speurwerk zijn voorafgegaan en nog vele uren zullen volgen. Oude kaarten zijn geraadpleegd. Er is gezocht naar al eerder verschenen publicaties. Archieven zijn geraadpleegd en er vindt kadastraal onderzoek plaats. Systematisch worden de gevonden gegevens vastgelegd. Enkele provincies zijn redelijk compleet, van anderen moet nog veel gevonden worden.

De *Stichting Historie Grofkeramiek* verenigt mensen die zich betrokken voelen bij het verleden van de dakpannen- en baksteenindustrie in Nederland. Een verleden dat lange tijd in de vergetelheid dreigde te raken, maar zich de laatste jaren mag verheugen in een toenemende belangstelling.

Met de lancering van deze website hoopt de SHG nog meer aandacht van een groot publiek voor het grofkeramisch erfgoed te verkrijgen.

VERSCHENEN

Arbeidsongevallen in 'Brood en Rozen'

In Brood & Rozen 2009/1 verscheen een opvallende bijdrage van Bruno Debaenst over de waarde van strafrecht dossiers inzake arbeidsongevallen voor het historisch onderzoek. Dit artikel is voor *connaisseurs* van de industriële archeologie erg interessant, gezien de auteur zijn tekst opbouwt rond de casus van een ontplofte stoomketel bij molenaar Edouard Deceuninck in Ruddervoorde op 11 november 1896. Bij dit ongeval vallen één dode en drie gewonden, waarvan twee ernstig. De auteur weeft dit voorval als een rode draad doorheen zijn artikel. Hij staat uiteraard stil bij de aansprakelijkheid van het ongeval, waarvoor uiteindelijk het hele productieproces van de bewuste stoomketel terug wordt afgegaan. Hoewel dit uiteindelijk niet de intentie was van de auteur, kan een onderzoeker heel wat informatie terugvinden over het productieproces van dergelijke stoomketels. Het spreekt vanzelf dat de strafrecht dossiers over arbeidsongevallen heel wat verborgen informatie voor de industriële archeoloog kan bevatten. Niet enkel kan deze ontdekken wat er allemaal fout kon lopen met allerlei machines, en hoe daarop werd gereageerd, maar ook waar machines werden gebruikt.

Brood & Rozen (ook losse nummers) kunt u bestellen via broodenrozen@amsab.be. Meer info vindt u op <http://www.brood-en-rozen.be>.

VRAAG EN AANBOD

Restauratie van een rolbrug

Simon Heyligen is voor zijn opleiding professionele bachelor bouw gestart met een eindwerk(bachelorproef) over de restauratie van een oude rolbrug van de vroegere mijnegebouwen. Deze rolbrug wordt tevens gebruikt tijdens de werken voor allerlei doeleinden.

Zijn vraag: heeft iemand informatie over of ervaring met de restauratie, het terug in gebruik nemen,... van oude rolbruggen?

Wie kan helpen contacteert Simon via: simon@grouphtls.com

Bollinckx Buizingen

De grootvader (86jaar) van Els Eeman heeft indertijd nog bij Bollinckx in Buizingen gewerkt. Het is een van zijn laatste wensen om hiervan nog wat documentatie te kunnen verkrijgen. Wie kan helpen neemt contact op met Els.Eeman@health.fgov.be

AGENDA

KALENDER VOORTAAN OP DE WEBSITE

Door het grote aantal aanvragen om via onze elektronische nieuwsbrief activiteiten van derden aan te kondigen, hebben we besloten om voortaan via deze weg enkel nog kort en bondig voorrang te geven VVIA-initiatieven, en aan initiatieven die in samenwerking met VVIA georganiseerd worden.

Onze website www.vvia.be is nu echter verrijkt met een **kalender** die regelmatig bijgewerkt wordt en waarop studiedagen, tentoonstellingen, bezoeken in en buiten Vlaanderen opgenomen zijn. Deze kalender bevat nu reeds tientallen initiatieven tot en met einde 2009. Organisaties die hun activiteit in deze kalender willen vermeld zien, dienen ons de gegevens minstens zes tot acht weken voor datum [elektronisch toe te zenden](#). De redactie van de website beslist over het al dan niet opnemen van de informatie.

Voor (véél) meer informatie wendt men zich tot de website www.vvia.be

Lidgeld

Enkele jaren geleden verspreidde monumentenzorg in Vlaanderen een affiche met de slogan "*molens malen niet van wind alleen*", om aan te duiden dat voor de instandhouding van ons erfgoed heelwat financiële middelen nodig zijn.

Ook de VVIA kan niet van wind leven - temeer daar de Vlaamse overheid ons nog steeds geen enkele frank subsidie toekent. We doen het heel zuinig, dank zij een aantal gemotiveerde vrijwilligers.

Daarom :

Uw steun is hard nodig. Het bescheiden lidgeld dat we jaarlijks vragen (en waar de prijs van het [Vlaams-Nederlandse tijdschrift "Erfgoed van Industrie en Techniek"](#) inbegrepen is) is onontbeerlijk om onze werking mogelijk te maken.

Alle gegevens over het jaarlijks lidgeld vindt U op: <http://www.vvia.be/lidworden.htm>

Indien U Uw lidgeld voor **2009** nog niet gestort hebt: doe het dan **NU**

Op dezelfde rekening zijn ook alle steunbijdragen welkom.

Met héél véél dank.

Indien U deze nieuwsbrief niet meer wenst te ontvangen, dan zendt U gewoon een e-mail met in het onderwerpvenster "VVIA NOMAIL" aan vvia@vvia.be

Personen die deze nieuwsbrief ontvangen en nog niet geabonneerd zijn, kunnen zich gratis opgeven voor regelmatige toezending door aan hetzelfde adres een e-mail zenden met in het onderwerpvenster "VVIA MAIL" en in het berichtvenster hun naam en adresgegevens.

Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie vzw

<http://www.vvia.be>

vvia@vvia.be

Postbus 30 Gent XII

B-9000 Gent 12

De VVIA is het platform voor vrijwilligersorganisaties en privaatrechtelijke initiatieven inzake studie, behoud en valorisatie van industrieel, technisch en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen en Brussel.

Sedert 1978 op de bres voor het industrieel en technisch erfgoed - nog steeds zonder steun of subsidie van de Vlaamse overheid...

Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie vzw

<http://www.vvia.be>

vvia@vvia.be

Postbus 30 Postkantoor Stationswijk

B-9000 Gent 12

De VVIA is het platform voor vrijwilligersorganisaties en privaatrechtelijke initiatieven inzake studie, behoud en valorisatie van industrieel, technisch en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen en Brussel.

Sedert 1978 als onafhankelijke vereniging op de bres voor het industrieel en technisch erfgoed - zonder steun of subsidie van de Vlaamse overheid...

VVIA steunen ? Dat kan ! WORD LID-ABONNEE

bezoek onze website: <http://www.vvia.be/>

VVIA is stichtend lid van de Europese Federatie van Verenigingen voor Industrieel en Technisch Erfgoed / European Federation of Associations of Industrial and Technical Heritage - <http://www.e-faith.org/>
